

AUKTORITEETTI KIRKOSSA JA KIRKON AUKTORITEETTI EKUMENISTEN KIRKOLLISKOKOUSTEN VALOSSA

C. Pelastus: armo, vanhurskauttaminen ja synergia¹

Luterilais-ortodoksisen yhteiskomission yhteinen teema, jota ehdotettiin jo 1989 Bad Sebebergissä, Saksassa ja 1991 Moskovassa, Venäjällä, hyväksyttiin viimein Sandbjergissä, Tanskassa 1993: "Auktoriteetti kirkossa ja kirkon auktoriteetti ekumeenisten kirkolliskokousten valossa." Luterilais-ortodoksisen yhteiskomission 8. kokous Limassolissa, Kyproksella, vahvisti lausumassaan "Pelastuksen ymmärtämisestä ekumeenisten kirkolliskokousten valossa", että luterilaisten ja ortodoksien tulee yhä tutkia erilaisia käsityksiään 'synergiasta' ortodoksisessa opetuksessa ja perinteessä ja 'sola fide' -ajatusta luterilaisessa opetuksessa ja perinteessä. Vastauksena tähän pyyntöön yhteiskomission 9. täysistunto hyväksyi Sigtunassa seuraavan lausuman.

- 1) "Jumala on rakastanut maailmaa niin paljon, että antoi ainoan Poikansa, jottei yksikään, joka häneen uskoo, joutuisi kadotukseen, vaan saisi iankaikkisen elämän" (Joh. 3:16). Sana, Jumalan Poika, jossa kaikki luotiin, on valo, joka valaisee jokaisen. Sana ilmoitti itsensä Abrahamille, Vanhan testamentin profetoille, ja Moosekselle annetussa laissa. Viimeisinä päivinä "hän tuli ihmiseksi meidän ja meidän pelastuksemme tähden," (Nikean-Konstantinopolin uskontunnustus 381). Tämän hän täytti elämänsä, kuolemansa ja ylösnousemisensa kautta ja Pyhän Hengen lahjan kautta Kirkolle helluntaina. Pelastus on kokonaan riippuvainen Pyhän Kolminaisuuden armosta, joka annetaan meille ja koetaan sanan ja sakramenttien kautta Kirkon elämässä. Jumalan armo tulee ihmiskunnalle Isältä, Pojan kautta, Pyhässä Hengessä. Isä luo, lunastaa ja kirkastaa meidät Pojan kautta Hengessä.
- 2) Luterilaiset ja ortodoksiset opettavat, että jumalallinen armo virtaa ikuisesti Jumalan rakkaudesta luomakuntaansa kohtaan. Se voittaa ihmiskunnan synnin toteuttaakseen Jumalan suunnitelman aikojen täytyessä, joka on "yhdistää Kristuksessa yhdeksi kaikki, mitä on taivaassa ja maan päällä." (Ef. 1:10). Armo ei ole yksinkertaisesti reaktiota ihmisen syntiin. Luterilaiset ja ortodoksit opettavat, että Jumala kutsuu ihmiskunnan täyteen yhteyteen Hänessä, pysyen kuitenkin yhä tosi Jumalana ihmisen kaiken ymmärryksen tuolla puolen. Ortodoksit ilmaisevat tämän todellisuuden tekemällä erottelun jumalallisen olemuksen, joka on lähestymätön (vrt. Exodus 33:18–23, 1 Tim. 6:16) ja jumalallisten, luomattomien energioiden, jumalallisen armon moninaisuuden välillä, jossa Jumala tulee alas luoksemme ja johon meidät kutsutaan osallistumaan. Kuten Basileios Suuri sanoo: "Tiedämme Jumalasta hänen energioistaan, mutta me emme väitä, että voimme tulla lähelle hänen olemustaan, sillä hänen energiansa tulevat alas luoksemme, mutta hänen olemuksensa jää lähestymättömäksi." (Epist. 234, 1). Luterilaiset eivät terminologiassaan tee erottelua olemuksen ja energioiden välillä, mutta he hyväksyvät täysin uskon, että Jumalan armo virtaa ikuisesti luoksemme hänen omasta olemisestaan, koska "Jumala on rakkaus. Se, joka pysyy rakkaudessa, pysyy Jumalassa, ja Jumala pysyy hänessä." (1. Joh. 4:16).
- 3) Kuten pyhä Paavali opettaa, armo joka pelastaa meidät, on keskittynyt Kristukseen (vrt. Room. 5). Armo edellyttää Kristuksen työn sekä Vanhassa testamentissa (vrt. 1. Kor. 10:2-4) että Uudessa testamentissa (vrt. Room. 3:24), ja se annetaan Herramme Jeesuksen Kristuksen itsensä armona (vrt. 2. Kor. 13:13). Saamme Kristuksen armon Pyhässä Hengessä, ja ilman Pyhää Henkeä yksikään ei voi uskoa Kristukseen (vrt. 1. Kor. 12:3).

¹ Suom. engl. alkutekstistä Tomi Karttunen.

Pyhä Henki, jonka Kristus lähettää Isältä, muovaa meidät jumalalliseen kaltaisuuteen. Pyhä Henki kutsuu ihmisiä uskoon Kristukseen evankeliumin kautta Kirkossa, vapauttaa heidät synnistä ja kuolemasta pyhässä kasteessa, valaisee heidät ja antaa lahjansa heille. Hän pyhittää ja ylläpitää kastettua tosi uskossa. Hän ravitsee heitä Herran ruumiilla ja verellä (vrt. Joh. 6:56) Kristuksen ruumiin (vrt. 1. Kor. 10:16-17) yhteydessä (*koinonia*). Hän johtaa heidät siten monien syvyyksien kautta “kirkkaudesta kirkkauteen.” (2. Kor 3:18).

- 4) Vaikka ihmiset saattavat tuntea olevansa riippuvaisia Jumalasta (vrt. Ap.t. 17:23,27), synnin tähden he eivät voi pyytää eivätkä saavuttaa jumalallista armoa omilla voimillaan. Armo on täysin Jumalan lahja, jonka Jumala antaa, koska Jumala tahtoo kaikkien ihmisten pelastuvan (vrt. 1. Tim. 2:4). Usko on Jumalan lahja sen syntymisestä asti, sillä Pyhä Henki, jumallisesta armosta, valaisee ihmisen mielen ja vahvistaa ihmisen tahdon kääntymään Jumalan puoleen. Kuten Kyrillos Aleksandrialainen sanoi: “Sillä ihmisen sielu ei kykene saavuttamaan mitään hyviä, nimittäin, kontrolloimaan omia intohimojaan ja pakenemaan paholaisen terävän ansan mahtia, ellei Pyhän Hengen armo vahvista häntä ja tällä perusteella Kristus itse on hänen sielussaan.” (Against Julian, 3)
- 5) Sekä luterilaiset että ortodoksit opettavat, että jumalallinen armo toimii universaalisti ja että Jumala vapaasti lahjoittaa armon ihmisille. Jumalan pelastava armo ei toimi välttämättömyydestä ja vastustamattomalla tavalla, sillä ihmiset voivat hylätä sen. Mitä tulee siihen tapaan, jolla uskovat omistavat pelastuksen, luterilaiset, opettaessaan, että vanhurskauttaminen ja pelastus ovat yksin armosta uskon kautta (*sola gratia, sola fide*), painottavat jumalallisen armon ehdotonta ensisijaisuutta. Kun he puhuvat pelastavasta uskosta, he eivät ajattele kuollutta uskoa, joka jopa demoneilla on (vrt. Jaak. 2:19), vaan uskoa, jota Abraham osoitti ja joka luettiin hänelle vanhurskaudeksi (vrt. Gen. 15:6, Room. 4:3,9). Ortodoksitkin myöntävät jumalallisen armon ehdottoman ensisijaisuuden. He painottavat, että Jumalan armo tekee mahdolliseksi ihmisen tahdolle mukautua jumalalliseen tahtoon (vrt. Fil. 2:13) Jeesuksen askelissa, joka rukoili “ei niin kuin minä tahdon, vaan niin kuin sinä” (Matt. 26:39), jotta me voimme tehdä työtä peläten ja vavisten pelastuaksemme (vrt. Fil. 2:12). Tätä ortodoksit tarkoittavat “synergialla” (yhteistyö) jumalallisen armon ja ihmisen tahdon välillä jumalallisen elämän omistamisessa Kristuksessa. Synergian ymmärtämistä pelastuksessa auttaa se tosiasia, että ihmisen tahto ei tuhoutunut Kristuksen yhdessä persoonassa, kun ihmisluonto yhdistyi Hänessä jumalallisen luonnon kanssa, ekumeenisten kirkolliskokousten päätösten mukaan. Vaikka luterilaiset eivät käytä käsitettä synergia, he tunnistavat ihmisen henkilökohtaisen vastuun jumalallisen armon hyväksymisessä tai siitä kieltäytymisessä uskon kautta ja kasvussa uskossa ja kuuliaisuudessa Jumalalle. Luterilaiset ja ortodoksit ymmärtävät molemmat hyvät teot uskovon uskon hedelminä ja ilmentyminä eivätkä välineinä pelastukseen.
- 6) Luterilaiset, yhdessä ortodoksien kanssa, vahvistavat, että pelastus on armon kautta todellista osallisuutta Jumalan luontoon, kuten pyhä Pietari kirjoittaa: “ja tulisitte osallisiksi jumalallisesta luonnosta.” (2. Piet. 1:4) Se tapahtuu osallisuutemme kautta Herran kuolemaan ja ylösnousemukseen hänen ruumiissaan, jossa koko Jumalan täyteys asuu (vrt. Kol. 2:9). Tällä tavoin pelastus toteutuu puhdistumisena, valaistumisena ja kirkastumisena, mihin viitataan myös jumalallistumisena (*theosis*). Tämä terminologia ei ole ollut keskeistä luterilaisessa perinteessä. Luterilaiset puhuvat mieluummin pyhittymisestä Kristuksen ruumiissa, joka on itse uskovien uskossa läsnä. Luterilaiset, yhdessä ortodoksien kanssa, vahvistavat uskovien jumalalliseen elämään osallistumisen todellisuuden, jossa he kasvavat Jumalan armosta.
- 7) Luterilaiset ja ortodoksit vahvistavat, että ristillä Kristus, inkarnoitunut Sana, jonka kautta Jumala sovitti meidät itsensä kanssa (vrt. 2. Kor. 5:18-19), kuoli syntiemme tähden (vrt. 1. Kor. 15:3) ja vapautti meidät uuteen elämään ylösnousemuksensa kautta (vrt. Room. 6:5),

niin että lihan himojen tultua ristiinnaulituksi me saamme elää Hengen vapaudessa (vrt. Gal. 5:24-25).

Luterilaiset näkiessään, että kristillinen elämä on jatkuvaa kamppailua syntiä ja “lihaa” vastaan (vrt. Gal. 5:16—18), ja tämän kokemuksen koettelemana, eivät katso omiin hyviin tekoihinsa tai omiin epäonnistumisiinsa, vaan katsovat Kristukseen ristillä ja hänen ylösnousemukseensa ja luottavat Jumalan lupaukseen, anteeksiannon sanaan Kirkossa. Siksi luterilaiset asettavat erityisesti painoa vanhurskauttamisen forensiselle ulottuvuudelle. He painottavat, että Jumala antaa synnit anteeksi ja lukee Kristuksen vanhurskauden syntisille uskon kautta ja että me saamme siksi pelastuksessa luottaa kokonaan Isän armoon Kristuksessa Pyhän Hengen yhteydessä (vrt. 2. Kor 13:13).

Ortodokseilla uskova ottaa vastaan Kristuksen lunastavan työn Kirkossa, hänen ruumiissaan, jolle Herra on antanut lupauksen syntien anteeksiannosta (vrt. Matt. 18:18). Uskossa ja nöyryydessä uskova luottaa sanotun lupauksen totuuteen ja voimaan, Kristuksen armon tutkimattomaan rikkauteen (vrt. Ef. 2:4, 3:8) ja hänen rajattomaan rakkauteensa ihmiskuntaa kohtaan (*philanthropia*) ja pyhään yhteyden rukouksiin (vrt. Hepr. 12:1, 22-23) ja kaikkein pyhimmän Jumalansynnyttäjän esirukoukseen (vrt. Joh. 2:3; 19:26-27). Kamppailu himoja vastaan (vrt. 1. Kor 9:24-27, Ef. 6:10-17) Pyhän Hengen voimassa on osallisuutta Krituksen kuolemaan ja ylösnousemukseen. Se tähtää sydämen puhdistumiseen (vrt. Matt. 5:8) ja valaistumiseen (vrt. Matt. 5:14, 2. Kor. 4:6), joka johtaa kirkastumiseen (vrt. Joh. 17:22; 2. Kor. 3:18, 2. Piet. 1:4).

- 8) Luterilaiset ja ortodoksit uskovat, “etteivät nykyisen ajan kärsimykset ole mitään sen kirkkauden rinnalla, joka vielä on ilmestytvä.” (Room. 8:18). Pelastuksessa meistä tulee Jumalan lapsia armosta, “mutta vielä ei ole käynyt ilmi, mitä meistä tulee. Sen me tiedämme, että kun se käy ilmi, meistä tulee hänen kaltaisiaan, sillä me saamme nähdä hänet sellaisena kuin hän on.” (1 Joh. 3:2). Ja me tiedämme myös, että “koko luomakunta odottaa hartaasti Jumalan lasten ilmestymistä” (Room. 8:19), ja me tiedämme, että “[luomakunta] pääsee kerran pois katoavaisuuden orjuudesta, Jumalan lasten vapauteen ja kirkkauteen” (Room. 8:21, vrt. 1. Kor 15:52–54).

Tutkittuamme perusteellisesti ja keskusteltuamme käsityksistämme pelastuksesta suhteessa armoon, vanhurskauttamiseen ja synergiaan, meille Limassolissa annetun mandaatin mukaisesti, olemme havainneet tämän dialogimme 9. istunnon aikana keskeisiä yhteisymmärryksen kohtia luterilaisten ja ortodoksien kesken sekä eroja painotuksessa ja terminologiassa.

Yhteiskomissio ilmaisee vahvan tukensa dialogin jatkamiselle kahden perinteemme välillä ja ehdottaa uutta yleistemää seuraavalle jaksolle: “Kirkon mysteeri” ja sen ensimmäiseksi alateemaksi: “Sana ja sakramentit (mysterit) Kirkon elämässä.”

Luterilais-ortodoksisen yhteiskomission 9. täysistunto
31. heinäkuuta – 8. elokuuta 1998, Sigtuna/Sweden